

1: OM SØR-AFRIKA

For å forstå hvorfor skolene i Sør-Afrika er så ulike i dag, må vi kjenne litt til historien. I flere tiår var landet styrt av apartheid, et rasistisk system som ga mennesker ulike rettigheter ut fra hudfarge.

APARTHEID

Fra 1948 var Apartheid offisiell politikk i Sør-Afrika. Befolkningen ble **delt inn etter hudfarge**, og svarte sørafrikanere fikk langt færre rettigheter enn hvite.

Apartheid påvirket nesten alle deler av livet. Det ble bestemt **hvor mennesker kunne bo og hvilke jobber de kunne ha**. Det påvirket også hvilke skoler barn fikk gå på og hvor mye ressurser skolene fikk.

Skolen var derfor en viktig del av systemet. Utdanningen skulle ikke gi alle de samme mulighetene.

ET NYTT SØR-AFRIKA

Apartheid tok slutt tidlig på 1990-tallet. **I 1994 ble det holdt et demokratisk valg** der alle voksne sørafrikanere kunne stemme.

To år senere fikk Sør-Afrika en **ny grunnlov**. Etter flere tiår med lover som skilte mennesker etter hudfarge, skulle den nye grunnloven **sikre like rettigheter for alle**. Den gir blant annet alle rett til grunnutdanning og beskytter retten til å protestere. Den forbyr også diskriminering på grunn av blant annet hudfarge, kjønn og seksuell orientering.

Grunnloven skulle bidra til å bygge et nytt samfunn etter apartheid. **Likevel endrer ikke nye lover et samfunn over natta**. Mange av forskjellene som ble skapt under apartheid finnes fortsatt i dag, blant annet i skolen.

UNGDOM GJORDE MOTSTAND

Ungdom spilte en viktig rolle i kampen mot apartheid.

I 1976 **protesterte tusenvis av skoleelever i Soweto**. De var lei av et skolesystem som ga svarte elever **dårligere utdanning** enn hvite. Protestene ble utløst av at myndighetene bestemte at mer av undervisningen skulle foregå på afrikaans, **et språk mange forbandt med apartheid** og undertrykkelse.

16. juni gikk tusenvis av elever ut i gatene. Politiet svarte med vold og skjøt mot demonstrantene. **Flere unge ble drept**.

Soweto- opprøret ble et viktig symbol på ungdommens rolle i kampen mot apartheid. I dag markeres 16. juni som Youth Day i Sør-Afrika.

TENK OVER:

- Hvorfor kan konsekvensene av apartheid fortsatt merkes over 30 år etter at systemet tok slutt?
- Hvordan kan ungdom som ikke har stemmerett påvirke samfunnet?

2: ET AV VERDENS MEST ULIKE LAND

Sør-Afrika er i dag et land med enorme forskjeller mellom fattig og rik. Noen går på skoler med bibliotek og gode fasiliteter. Andre går på skoler som mangler klasserom eller trygge toaletter. Hvordan kan forskjellene fortsatt være så store mer enn 30 år etter apartheid?

HVEM FÅR RESSURSENE?

Sør-Afrikas grunnlov sier at **alle barn har rett til grunnutdanning**. Likevel mangler mange skoler fortsatt helt grunnleggende ting.

Det handler også om **hvordan staten bruker penger**. De siste årene har myndighetene ført en politikk med stramme **offentlige budsjetter**. Dette kalles ofte austerit, eller innstrammingspolitikk. Når staten begrenser pengebruken, kan det bety mindre penger til blant annet utdanning.

Konsekvensene blir tydelige i skolene. Myndighetenes egne beregninger viser at det trengs rundt 42,4 milliarder rand i året for å ta igjen etterslepet på skolebygg innen 2030. I 2025/26 var det satt av rundt 17,3 milliarder rand.

TENK OVER:

- Hvem mener du har ansvar for at alle skoler har det elevene trenger?

ARVEN ETTER APARTHEID

Under apartheid ble mennesker ikke bare **holdt adskilt**. Ressurser og muligheter ble også fordelt **svært ulikt**.

Hvite sørafrikanere fikk langt bedre tilgang til gode skoler og jobber enn svarte sørafrikanere. De fikk også **helt andre muligheter** til å eie bolig og bygge opp **økonomisk trygghet**.

Derfor startet ikke alle på samme sted da apartheid tok slutt. **Også i dag henger bosted, økonomi og hudfarge ofte sammen** med hvilke muligheter du får.

NÅR PENGER OG MAKT MISBRUKES

Korrupsjon er også en utfordring i **Sør Afrika**. Det skjer når noen misbruker makten sin for **egen vinning**. Offentlige penger kan for eksempel bli brukt på andre måter enn de egentlig var ment.

Korrupsjon kan forsterke ulikhet. Når penger som skulle gått til offentlige tjenester ikke kommer fram, **rammer det særlig mennesker som er avhengige av disse tjenestene**. De som har god råd har ofte flere alternativer.

Kampen mot ulikhet handler derfor også om å kunne **holde dem som bestemmer ansvarlige** for hvordan offentlige penger brukes.

3: HVEM FÅR HØRE TIL?

Sør-Afrika er hjem for mennesker med mange ulike språk og kulturer. Det bor også mange mennesker i landet som selv, eller gjennom familien sin, har flyttet dit fra andre afrikanske land.

Store forskjeller og diskriminering i Sør-Afrika handler i dag om mer enn hudfarge og arven etter apartheid. Innvandrere og andre med utenlandsk bakgrunn kan også møte fremmedfiendtlighet og bli behandlet annerledes.

HVEM FÅR SKYLDEN?

Sør-Afrika har **høy arbeidsledighet** og store økonomiske forskjeller. Mange opplever at det er vanskelig å få jobb eller **tilgang til gode offentlige tjenester**.

I politiske debatter og på sosiale medier får **innvandrere noen ganger skylden for problemene**. Det kan for eksempel bli hevdet at innvandrere **tar jobber** fra sørafrikanere eller bruker ressurser som burde gå til **landets egne innbyggere**.

Slike holdninger kan påvirke både den offentlige debatten og **hvordan mennesker blir behandlet i hverdagen**.

OGSÅ PÅ SKOLEN

Fremmedfiendtlighet kan også **påvirke hvem som får gå på skole**.

I 2025 ble det gjennomført aksjoner ved skoler med krav om at sørafrikanske **barn skulle få skoleplass** før barn fra andre land.

Samtidig har noen familier møtt problemer fordi de **mangler bestemte identitetspapirer** eller annen dokumentasjon. Sørafrikanske domstoler har slått fast at barn ikke kan nektes grunnutdanning fordi de mangler slike papirer.

Alle har rett til grunnutdanning i Sør-Afrika, uavhengig av hvor de kommer fra.

NÅR ORD FÅR KONSEKVENSER

Fremmedfiendtlighet finnes ikke bare i politiske debatter og på sosiale medier. **I Sør-Afrika har innvandrere blitt utsatt for trakassering og vold**. Det har også vært forsøk på å hindre mennesker med utenlandsk bakgrunn i å bruke offentlige tjenester.

I 2025 forsøkte grupper som mobiliserer mot innvandring blant annet å **hindre utenlandske borgere i å få tilgang til helsetjenester**. Det ble også gjennomført aksjoner ved skoler med krav om at sørafrikanske elever skulle prioriteres foran elever fra andre land.

En domstol slo senere fast at det er **ulovlig å hindre mennesker i å få tilgang til offentlige tjenester på denne måten**.

TENK OVER:

- Hvorfor tror du innvandrere og andre minoriteter noen ganger får skylden når et samfunn har store problemer?
- Kjenner du igjen noen av debattene fra Norge?

4: NÅR SKOLEN IKKE GIR ALLE SAMME SJANSE

Alle barn i Sør-Afrika har rett til utdanning. Men skolehverdagen kan se helt forskjellig ut avhengig av hvor du bor og hvilken skole du går på.

MANGE ELEVER, LITE Plass

Mer enn 8 000 sørafrikanske skoler trenger **flere klasserom**.

Det betyr at mange elever går i **overfylte klasser** eller får undervisning i **midlertidige bygg**. På noen skoler er det rett og slett **ikke nok plass** til alle.

Store klasser kan gjøre det vanskeligere for læreren å følge opp hver elev. Det kan også gjøre det **vanskeligere å konsentrere seg** og lære.

EN SKOLE SKAL VÆRE TRYGG

Mange skoler **mangler grunnleggende infrastruktur**, altså bygninger og andre fysiske ting en skole trenger for å fungere.

Flere skoler har **farlige utedoer**. Andre **mangler rent vann** eller har klasserom med **lekkende tak** og ødelagte vinduer.

Dette handler om mer enn komfort. **Skolemiljøet påvirker hvor trygge elevene føler seg**, hvor lett det er å konsentrere seg og om skolen er et godt sted å lære. Dårlige skoleforhold kan også gå utover **elevenes helse og verdighet**.

TENK OVER

- Hva trenger du for å føle deg trygg og kunne lære på skolen?
- Når blir dårlige skoleforhold et spørsmål om rettigheter?

MER ENN BYGNINGER

Mange av skolene med store utfordringer ligger i **townships** og andre områder som fikk langt **færre ressurser under apartheid**. Townships er boligområder som under apartheid ble opprettet eller utviklet **for svarte og andre ikke-hvite sørafrikanere**.

Mange av disse områdene er fortsatt preget av fattigdom og **store forskjeller**. I noen områder er også vold og kriminalitet en del av hverdagen. Det elevene opplever utenfor skoleporten kan påvirke hvor **trygge de føler seg** og hvor lett det er å lære.

Samtidig har mange skoler for **få fagpersoner** som kan hjelpe elever som har det vanskelig.

HVA SKJER ETTER SKOLEN?

Forskjellene på skolen kan også få betydning for hvilke **muligheter ungdom har senere** i livet. Det du lærer på skolen, og **kvaliteten på utdanningen** du får, kan påvirke muligheten til å studere videre eller **få jobb**.

Samtidig møter unge i Sør-Afrika et arbeidsmarked der det er svært **vanskelig å få jobb**. I starten av 2025 var 46,1 prosent av unge mellom 15 og 34 år i arbeidsstyrken arbeidsledige. Blant unge mellom 15 og 24 år var **37,1 prosent verken i jobb, utdanning eller opplæring**.

Det finnes mange grunner til den høye arbeidsledigheten blant unge. Kvaliteten på utdanningen er én del av bildet. Når noen går på skoler med **langt dårligere forhold og færre ressurser enn andre**, kan ulikheten derfor følge dem videre i livet.

5: EQUAL EDUCATION

Hva gjør du hvis toalettene på skolen din er farlige eller klasserommet er overfylt, men politikerne ikke gjør noe med det?

Mange av ungdommene som rammes av politiske beslutninger i Sør-Afrika er for unge til å stemme. Equal Education viser at det finnes andre måter å påvirke på.

HVEM ER EQUAL EDUCATION?

Equal Education er en **ungdomsledet bevegelse** som kjemper for lik og god utdanning i Sør-Afrika.

Ungdommene i bevegelsen kalles **Equalizers**. De er mellom 13 og 19 år og organiserer seg **på skoler** og i lokalsamfunn.

Equalizers lærer om **rettighetene sine**. Sammen diskuterer de problemene de møter og bestemmer hvilke saker **de vil kjempe for**.

FINN UT HVA SOM ER GALT

Aktivisme starter **ikke alltid** med en demonstrasjon.

Equalizers **undersøker** forholdene på skolene sine og **dokumenterer** det de finner. Erfaringene deres kombineres med **forskning** fra Equal Education.

Kunnskapen kan deretter brukes når de **krever endring** fra dem som bestemmer.

FÅ MAKTA TIL Å LYTTE

Equalizers bruker **forskjellige metoder** for å påvirke.

De møter politikere og deltar i offentlige høringer. De **arrangerer også demonstrasjoner** og bruker media for å få flere til å høre om sakene deres. Noen ganger bruker Equal Education rettssystemet for å kreve at **myndighetene følger loven**.

DET HAR VIRKET FØR

I 2013 fikk Sør-Afrika regler som bestemmer hvilke **minimumskrav offentlige skolebygg** skal oppfylle. Det skjedde etter flere år med **press fra Equal Education**.

Bevegelsen har også vunnet andre viktige kamper. Arbeidet deres har blant annet **bidratt til mer penger til skolebygg** og en egen politikk for skoletransport. De har presset fram tiltak mot **overfylte klasser**. Under koronapandemien bidro de til at **skolemat ble gjeninnført** for over ni millioner elever.

TENK OVER

- Hvilken av metodene til Equal Education tror du fungerer best for å få makta til å lytte? Hvorfor?
- Hvis du kunne endret én ting på din egen skole, hva ville det vært og hvordan ville du gått fram?

DIN STEMME TELLER

Demokrati skjer ikke bare på valgdagen.

Du kan **påvirke ved å organisere deg** og kreve at de som har makt lytter. Du kan undersøke et problem grundig. Du kan **protestere** når noe er urettferdig.

Det er nettopp det Equalizers gjør.

